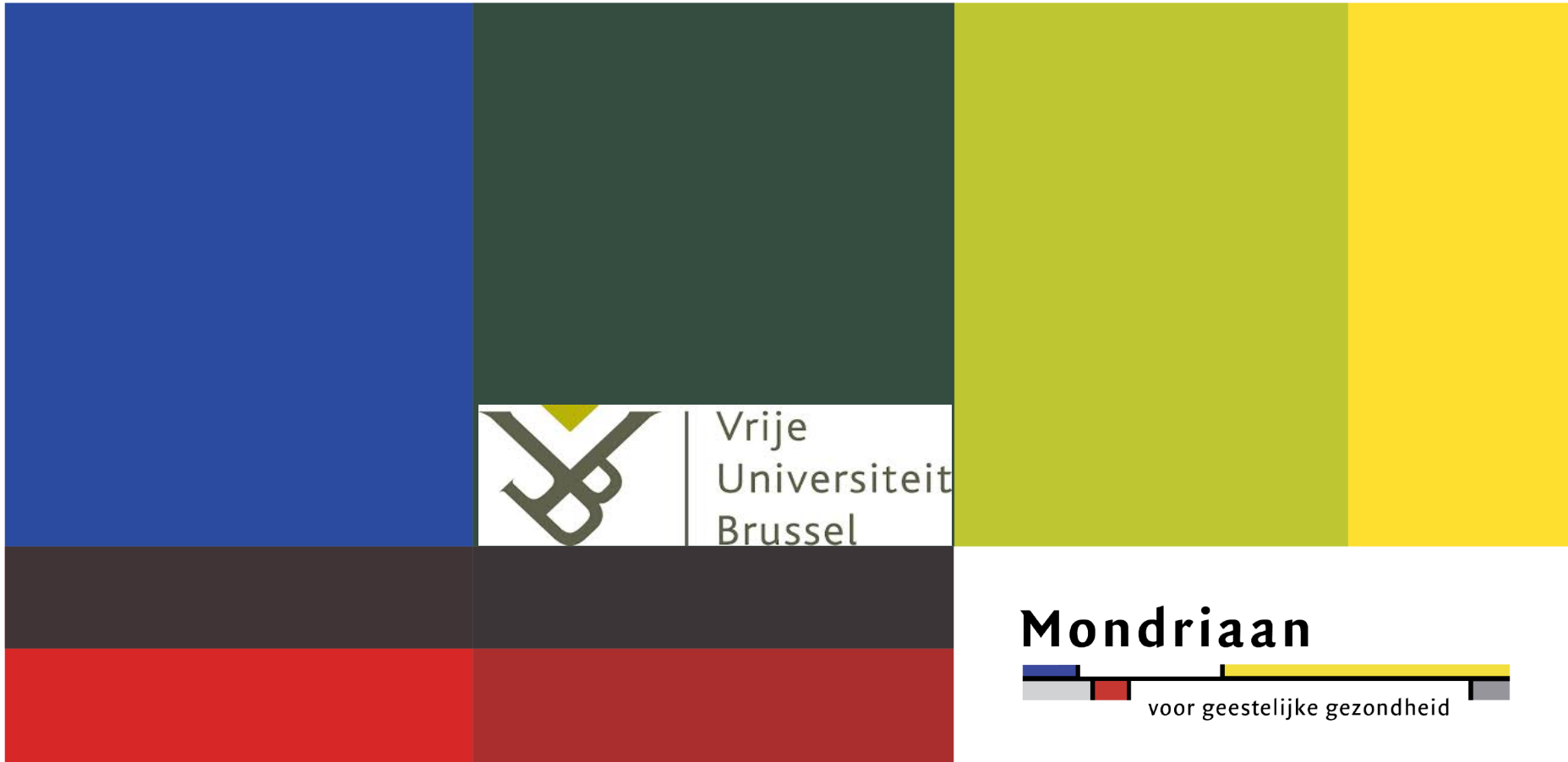

Persoonlijkheidsstoornissen bij ouderen

Prof. Dr. Bas van Alphen

b.van.alphen@mondriaan.eu

Personality disorder 2

Personality disorder across the life course

Giles Newton-Howes, Lee Anna Clark, Andrew Chanen

	DSM-5, section III	ICD-11
Neuroticism	Negative affectivity	Negative affectivity domain
Extraversion*	Detachment	Detached domain
Agreeableness*	Antagonism	Dissocial domain
Conscientiousness*	Disinhibition	Disinhibited domain
..	Psychoticism	(Schizotypal disorder)
..	..	Anankastic domain
Openness	..	..

DSM-5=Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, fifth edition.
ICD-11=International Classification of Disease, revision 11.*Or absence of.

Table 1: Five-factor model of personality compared with trait domains in DSM-5, section III, and proposed for ICD-11

Personality disorder 2

Personality disorder across the life course

Giles Newton-Howes, Lee Anna Clark, Andrew Chanen

	Change	Comment
Negative affectivity	Decreases	Decreases most from adolescence until age 30 years, then more gradually thereafter
Positive affectivity or extraversion	Increases from birth to about 20 years; stable to age 50 years; decreases after age 50 years	Shows greatest change in adolescence and early adulthood
Antagonism	Decreases	Decreases with maturation throughout the lifespan
Disinhibition	Decreases	Decreases with maturation throughout the lifespan
Detachment	Stable to age 50 years, then increases	Can increase as attachment figures are lost in late life and are not replaced

DSM-5= Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, fifth edition.

Table 2: Life-course trends in absolute (mean level) personality trait domains in DSM-5, section III

Epidemiologie

- Beloop Five Factor Model (FFM): Neuroticisme, Extraversie, Openheid nemen af op latere leeftijd, terwijl Altruïsme en Conscientieusheid toenemen. Na het 70^e levensjaar weer een lichte stijging van Neuroticisme.
- Beloop persoonlijkheidsstoornissen (PS): Bij de borderline en antisociale PS wordt een sterke verbetering gerapporteerd op latere leeftijd.
- De prevalentie van persoonlijkheidsstoornissen onder 65-plussers ligt tussen 3-13%, binnen poliklinische populaties tussen 5-33% en klinische populaties zelfs tussen 7-80%. Bij ouderen wordt het vaakst een obsessief-compulsieve, ontwijkende of schizoïde PS geïdentificeerd.

Epidemiologie & vertekening

Psychology and Aging
2007, Vol. 22, No. 1, 171–185

Copyright 2007 by the American Psychological Association
0882-7974/07/\$12.00 DOI: 10.1037/0882-7974.22.1.171

An Item Response Theory Analysis of *DSM–IV* Personality Disorder Criteria Across Younger and Older Age Groups

Steve Balsis, Marci E. J. Gleason, Carol M. Woods, and Thomas F. Oltmanns
Washington University in St. Louis

- N= 36.659, Leeftijd: 18-98 jaar (niet-geïstitutionaliseerde ouderen)
- Met de AUDADIS–IV werden 7 PS geïnccludeerd (schizotypische, borderline, narcistische PS ontbraken)
- Conclusie studie 1: Prevalentie van PS was bij ouderen lager
- Conclusie studie 2: Bij 29% van de DSM-criteria was sprake van *measurement bias*

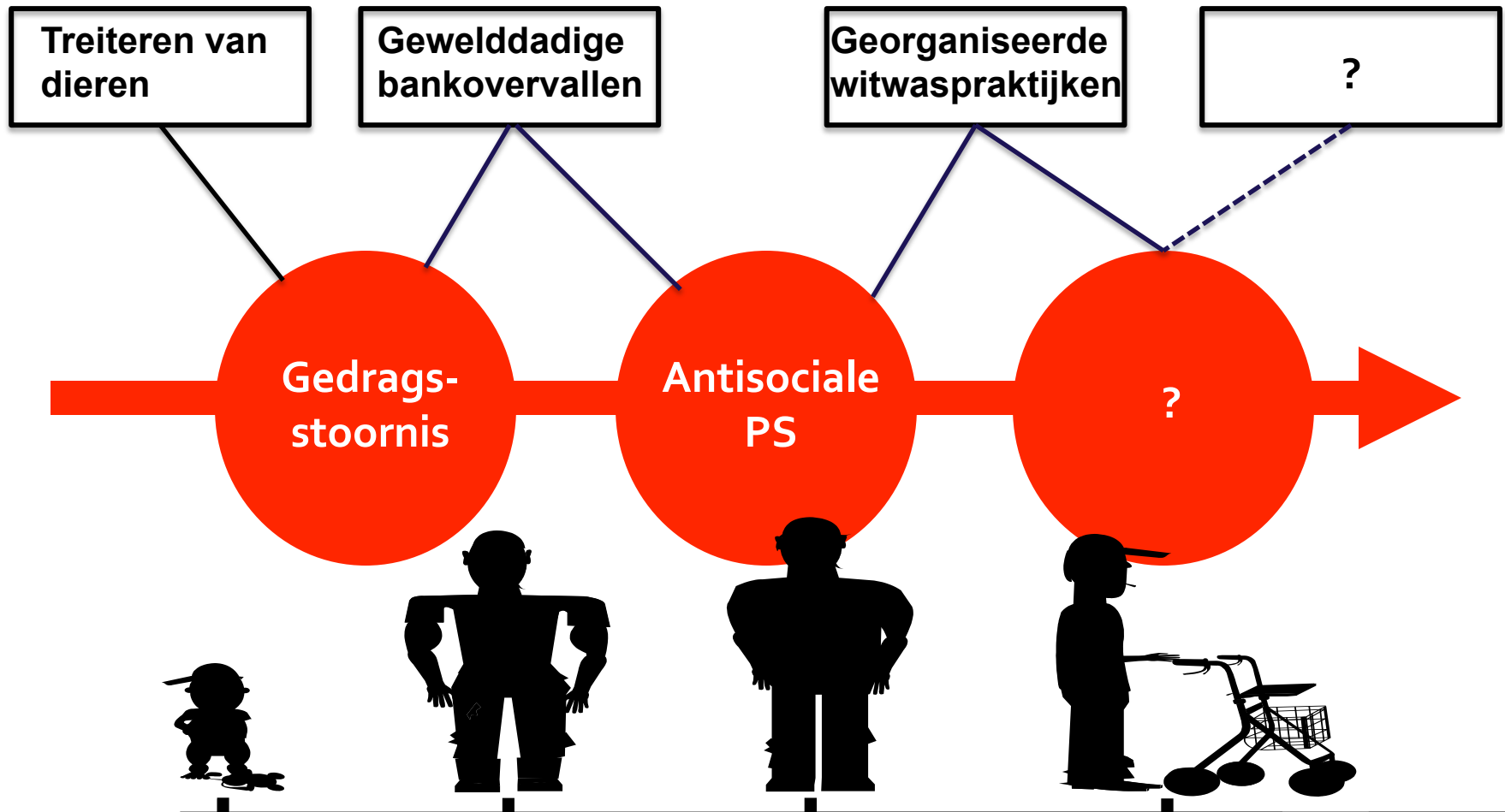
Heterotypische continuïteit...

“Onderliggende latente persoonlijkheidskarakteristieken blijven stabiel gedurende de gehele levensloop, maar de vorm waarin deze tot uitdrukking komt is veranderlijk.”

Mroczek, D.K., Hurt, S.W. & Berman, W.H. (1999). Conceptual and methodological issues in the assessment of personality disorders in older adults. In E. Rosowsky, R.C. Abrams & R.A. Zweig (Eds.). *Personality disorders in older adults* (pp. 135-150). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.

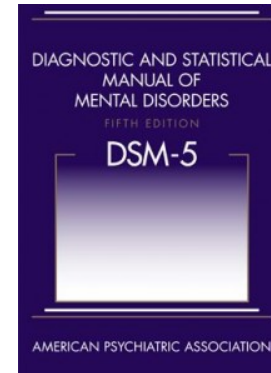

Uitingsvormen van de antisociale PS

DSM-5 PS: Uitdoving, laat-ontstaan & verandering

- Antisociale en borderline PS worden met het toenemen minder manifest.
- Persoonlijkheidstrekken kunnen door belastende omgevingsfactoren op latere leeftijd verergeren tot persoonlijkheidsstoornissen? Laat ontstane persoonlijkheidsstoornis echter niet (als specifiek) opgenomen in DSM-5, maar waarschijnlijk wel in de nieuwe ICD (Bron: Peter Tyrer, 2014)
- Persoonlijkheidsverandering door een somatische aandoening opgenomen in het DSM-5-hoofdstuk over PS. Conceptueel zinvol?

Assessment: leeftijdsneutraal vs. leeftijdsspecifiek

Aging & Mental Health

Publication details, including instructions for authors and subscription information:
<http://www.tandfonline.com/loi/camh20>

Personality assessment among older adults: the value of personality questionnaires unraveled

Gina Rossi^a, Joke Van den Broeck^a, Eva Dierckx^{ab}, Daniel L. Segal^c & Sebastiaan P.J. van Alphen^{ad}

^a Department of Clinical and Life Span Psychology, Vrije Universiteit Brussel (VUB), Brussel, Belgium

^b Alexian Brothers Hospital, Tienen, Belgium.

^c Psychology Department University of Colorado, Colorado Springs (UCCS), Colorado Springs, USA

^d Mondriaan Hospital, Heerlen-Maastricht, The Netherlands.

Published online: 24 Jun 2014.

Leeftijdsneutraliteit

- De leeftijdsneutraliteit van de **NEO-Personality Inventory Revised** (NEO-PI-R) is onderzocht in een algemene populatie; vooral de Extraversieschaal toonde onvoldoende leeftijdsneutraliteit aan.
- Zowel de **Young Schema Questionnaire** (YSQ) als de **Assessment of DSM-IV Personality Disorders** (ADP-IV) bleken in een GGz-populatie met verslavingsproblematiek qua items en schalen nagenoeg volledig leeftijdsneutraal. Wel bleek de YSF-schaal *Veeleisendheid/grootsheid* leeftijdsgevoelig.
- Op de **Personality Inventory DSM-5** (PID-5) werd in een algemene populatie leeftijdsvertekening aangetoond op de vier facetten: *Sociale teruggetrokkenheid*, *Aandacht zoeken*, *Rigide perfectionisme* en *Ongewone overtuigingen en ervaringen*.

Leeftijdsspecifiek (GPS)

INTERNATIONAL JOURNAL OF GERIATRIC PSYCHIATRY

Int J Geriatr Psychiatry 2006; 21: 862–868.

Published online in Wiley InterScience (www.interscience.wiley.com). DOI: 10.1002/gps.1572

A preliminary study of the diagnostic accuracy of the Gerontological Personality disorders Scale (GPS)

S. P. J. van Alphen^{1*}, G. J. J. A. Engelen¹, Y. Kuin², H. J. A. Hoijtink³ and J. J. L. Derksen^{4,5}

- N= 159 ouderen & 96 informanten, (ambulante GGz-populatie)
- Extern criterium: DSM-IV classificatie wel/geen PS (klinisch vastgesteld)
- Patiëntversie: sensitiviteit/specificiteit= 69%
- Informantversie: sensitiviteit= 45%, specificiteit= 78%
- Patiëntversie is hulpmiddel bij de indicatiestelling voor voortgezet persoonlijkheidsonderzoek

Leeftijdsspecifiek (HAP)

Aging & Mental Health, 2013

<http://dx.doi.org/10.1080/13607863.2012.756458>

 Routledge
Taylor & Francis Group

Psychometric properties of an informant personality questionnaire (the HAP) in a sample of older adults in the Netherlands and Belgium

H.P.J. Barendse^{a*}, A.J.C. Thissen^a, G. Rossi^b, T.I. Oei^c and S.P.J. van Alphen^{bd}

- N= 204 informanten (GGz-populatie), 385 informanten (V&V-populatie)
- Interne consistentie van de schalen is adequaat
- Congruente validiteit HAP-QBF (FFM) is goed

Leeftijdsneutraal (PID-5)

- Personality Inventory DSM-5 (PID-5)
- Zelfinvulvragenlijsten als informantenlijsten
- Factoranalyses verricht met de PID-5 binnen een gezonde Belgische populatie ouderen
- Psychometrisch onderzoek binnen klinische populaties volgt...

Treatment of older adults with co-morbid personality disorder and depression: a dialectical behavior therapy approach

Thomas R. Lynch^{1,2*}, Jennifer S. Cheavens², Kelly C. Cukrowicz³, Steven R. Thorp⁴, Leslie Bronner² and John Beyer²

- Depressive ouderen met minimaal één persoonlijkheidsstoornis vastgesteld door de SCID-II
- Deze ouderen profiteerden eerder niet van een anitidepressivum (AD)
- 37 patienten werden gerandomiseerd in AD-behandeling óf AD-behandeling met dialectische gedragstherapie
- Combinatiebehandeling bleek significant beter ten aanzien van interpersoonlijk sensitiviteit en agressie

Effects of schema group therapy in older outpatients: a proof of concept study

A. C. Videler,^{1,2,4} G. Rossi,² M. Schoevaars,³ C. van der Feltz^{4,5,6}
and S. P. J. van Alphen^{2,7}

- 31 poliklinische ouderen met chronische depressie en/of persoonlijkheidsstoornissen of -trekken
- *Pre-post design* met een medium behandel-effect wat betreft reductie van depressieve symptomen, disfunctionele schemas en schema modi
- De reductie van symptoms kwam tot stand door veranderingen in de disfunctionele schema's

